

Az Együtt – a Korszakváltók Pártja (Együtt) válasza

Tisztelt Somody Bernadette és Majtényi László!

Tisztelt kezdeményezők!

Köszönettel megkaptam kezdeményező levelüket és a mellékelt, részletes elemzést az magyar alkotmányos demokrácia helyreállítása ügyében.

Az Együtt nagyra értékeli az Eötvös Károly Intézet (EKINT) tevékenységét, amelyet a magyar alkotmányos hagyomány megerősítése és politikai kultúránk állapotának javítása érdekében kifejt. A politikai pártok és egyéb csoportok mellett a szakmai, civil szervezeteknek is szerepet kell vállalniuk a jelenlegi, tarthatatlan alkotmányos helyzet megváltoztatásában, az e változtatást megelőző nyilvános viták alakításában, és politikai közösségünk lehető legtöbb tagjának ilyen kérdésekkel történő megszólításában.

Mindezek alapján először is szeretném tájékoztatni önöket, hogy az Együtt Országos Elnöksége úgy döntött, támogatja kezdeményezésüket az alkotmányunkba foglalandó értékekről, intézményi megoldásokról szóló vita tárgyában, és büszkén fogadjuk el, ha e vita fórumainak megszervezésére az EKINT vállalkozik.

Az alábbiakban az Együtt érdemi, tartalmi reakciójáról is tájékoztatni kívánom önöket. Jelzem, hogy válaszlevelünket a kezdeményezésükhöz hasonlóan nyilvánosan is hozzáférhetővé tesszük, ezzel is támogatva az alkotmányos kérdésekről folyó nyilvános vita kialakulását.

Van számos olyan elvi és intézményi kérdés, amelyben az Együtt ugyanazt gondolja, amit az önök elemzése tartalmaz. Ugyanakkor fontosnak tartom, hogy átfogóbb keretben is tájékoztatást kapjanak arról, hogy az Együtt álláspontja szerint a magyar jogállam és az egykor liberális demokráciánk jelenleg milyen bajoktól szenved. Válaszlevelem végén pedig ki kívánok térni néhány olyan, álláspontunk szerint fontos alkotmánypolitikai kérdésre, amelyben mást gondolunk, mint az EKINT, illetve javaslatot kívánok tenni az eredeti kezdeményezés tárgyának kiszélesítésére is, természetesen az alkotmányosság és a jogállami működés helyreállításának tárgykörén belül maradva.

Tisztelt kezdeményezők!

Az Együtt nem osztja azokat a véleményeket, amelyek szerint az alkotmány ügye nem fontos, nem meghatározó Magyarország jövője szempontjából.

Nyilván társadalmi és gazdasági válságunknak számos olyan égetően megoldást igénylő rétege van, amelyek sem közvetlenül, sem közvetetten nem kapcsolódnak az alkotmánypolitikai kérdésekhez. Ugyanakkor politikai közösségünk békétlenségének csillapítása, esetleges megszüntetése nem képzelhető el a 2010 utáni alkotmányos puccs eredményeinek eltörlése, a 2010 előtti hibák megoldása, és egy minden magyar polgár lehető legszélesebb politikai integrálására törekvő új, negyedik köztársaság megalapítása nélkül.

2010 után több lépésben megszüntette a liberális demokráciát Magyarországon az Orbán Viktor vezetette kormány és az azt támogató parlamenti többség. Az Együtt úgy ítéli meg, hogy az elmúlt években egy szűk személyi kör politikailag illegitim módon sajátította ki a hatalmi eszközöket, számos elemet tekintve alkotmányellenes, így tehát illegális módon. A gyakorlati értelemben véve egypárti, ideológiailag egyoldalúan elfogult új alkotmány megteremtői a „haza nem lehet ellenzékben” orbáni doktrínáját fordították le a jog nyelvére. Ma sok millió magyar állampolgár joggal nem érzi magáénak az új alkotmányos berendezkedést, hiszen az új alapítók nyilvános deklarációikban az övéiktől eltérő

politikai meggyőződést vallókkal szemben és nélkülük kívántak alkotmányozni, tagadva ezzel a liberális demokráciák pluralizmusra törekvésének elvét.

Az Együtt álláspontja szerint Orbán Viktor miniszterelnök személyesen is felelős azért, hogy ma a magyar politikai rendszer alkotmányossága megkérdőjelezhető. Az egypárti és érdemi konzultáció nélküli alkotmányozás, a sarkalatos törvények szakpolitikai ügyekre való túlzó kiterjesztése, a későbbi kormányzóképtelen helyzetek tudatos előállítása, az állam személyesen lojális kinevezettek általi foglyul ejtése, az Alkotmánybíróság, az ombudsman-rendszer és a Költségvetési Tanács jogköreinek csorbítása mind-mind olyan kérdések, amelyek fontos mérföldkövei voltak Magyarország útján az illiberális demokráciába.

Összefoglalva: az Együtt tehát egyetért a kezdeményezők azon állításával, hogy a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER) helyrehozhatatlanul letért az alkotmányosság útjáról, és új kezdetre van szükség.

Álláspontunk szerint nincs sem politikai, sem jogi indok arra, hogy az új alkotmányozás folyamatosságra törekedjen a jelenlegi rendszerrel. A rendszerváltás történelmi helyzetében a békés átmenet biztosítása érdekében indokoltnak lehetett tekinteni a hatalomról lemondó állampárt és az ellenzéki szervezetek megállapodását egy új politikai rendszer olyan módon történő megalapításában, amely ugyan szimbolikusan és alkotmányosan is szakított mindennel, ami megelőzte a rendszerváltást, de közben mindvégig hangsúlyozta a politikai és jogi folytonosság részleges fenntartásának fontosságát. Az Együtt nem ért egyet azon történelmietlen kritikákkal, amelyek a rendszerváltás alapvető hibájának tartják a békés átmenet ilyen formáját, és számon kérik az alapítókra a folytonosság megszakításának elmaradását.

Ugyanakkor az elmúlt két és fél évtized politikai értékelése alapján most, a 2010-es években minden lehetőség adott arra, hogy politikai közösségünk tanuljon a korábban elkövetett hibákból. Ebből fakadóan az Együtt meggyőződése, hogy nagyobb figyelemmel kell lenni a negyedik köztársaság megalapításának útján az folyamatosság és szakítás szimbolikus kérdéseire, mert ezek helyes megválasztása segít majd legitímtebbé tenni az új politikai rendszert.

A NER-rel nincs ok és nincs lehetőség folyamatosságra törekedni, ezt a rendszert meg kell tagadni, és nyitottnak kell lenni az 1989 és 2010 közötti politikai rendszer hibáinak korrekciójára is. Ugyanakkor az új alkotmányozási folyamat során alapnak kell tekinteni a magyar alkotmányosság 2010-re kialakult hagyományát és közös tudását, beleértve az Alkotmánybíróság gyakorlatának jogfejlesztő elemeit is.

De éppen az állam foglyul ejtésének 2010 utáni bűne miatt, be kell építenünk az elmúlt évek tapasztalatát is az alkotmányos rendszerünkbe, alapvetően azzal a céllal, hogy mindaz, amit Orbán Viktor és köre elkövetett 2010 után, soha ne ismétlődhessen meg. Mert az Együtt álláspontja szerint kevés borzalmasabb dolgot történhet még közös hazánkkal annál, mint hogy egy új politikai elit majd újra kihasználja a NER által biztosított, elvileg is elfogadhatatlan lehetőségeket, és ezzel tovább rombolja demokráciánkat és jogállamunkat. Éppen ezért a korábbiaknál is stabilabb alkotmányos szerkezetre van szükség, mert alkotmányos, liberális demokráciánkat csak így látjuk lehetségesnek megvédeni.

Az Együtt egyetért azzal, hogy a legideálisabb köztársági berendezkedés Magyarország számára egy osztott végrehajtóhatalommal működő egykamarás parlamentáris köztársaság, amelyben vegyes választási rendszer működik, a köztársaság elnöke alkotmányos értelemben gyenge, őt a parlamenti többség választja.

Jogosnak tartjuk azt a felvetést is, hogy ne alkotmányszöveg készüljön, mert az részben hübrisz volna e korai időpontban, ráadásul egy alkotmány-szöveg előállítása valójában akkor és csak akkor történhet meg, amikor annak politikai feltételei megteremtődtek.

Tisztelt kezdeményezők!

Nyilvánosságra hozott elemzésük számos olyan szakpolitikai karakterű alkotmánypolitikai kérdéstről ejt szót, amelyekkel az Együtt maradéktalanul egyetért, és a 2014-es választási programjában is szerepeltetett.

Az önkormányzati autonómia helyreállításának kérdése, függetlenül a konkrét önkormányzati modell részletszabályaitól, az alapvető jogok és az alapjogi katalógus elemeinek teljeskörű biztosítása, a lelkiismereti- és vallásszabadság korlátozásának felszámolása, a demokratikus nyilvánosság intézményes garanciáinak megerősítése, az igazságszolgáltatás személyi és intézményi függetlensége, a közpénzügyek átláthatóságának alkotmányos garantálása – ezek mind olyan kérdések, amelyben egyezik pártunk álláspontja az EKINT által ismertettekkel.

Kérem, engedjék meg, hogy néhány olyan kérdéstről is említést tegyek, amelyről vagy mást gondolunk, vagy más hangsúlyokat tartunk fontosnak!

Miközben osztjuk a kezdeményzők álláspontját abban, hogy a negyedik köztársaság megteremtése során a 2010-re kialakult demokratikus alkotmányos hagyományunkhoz kell visszamenni, de – tanulva a 2010 előtti évtizedből – néhány ponton azonos alkotmányos szerkezeten belül az egyensúlyok eltérő beállítására van szükség.

Az átláthatóság és a korrupcióellenes küzdelem területén erősebb alkotmányos garanciák kellene, a közügyekben való közvetlen részvétel lehetőségét jobban és új intézményekkel kell kiterjeszteni a 2010 előtti status quo-hoz képest, és a politikai rendszer szereplőinek fluktuációját valóban elősegítő intézményi feltételeket kell biztosítani.

A 1989 utáni magyar politikai rendszer alapítói a stabilitás és a kormányozhatóság elvének érvényesítését kitüntetően fontosnak tartották. Mi magunk hiszünk abban, hogy a mindenkori alkotmányozó többségnek van abban felelőssége, hogy nem állíthat elő olyan jogi és politikai intézményrendszert, amely könnyen lebénulhat. Ezért is illetjük komoly kritikával a NER szakpolitikai kérdésekbe is érdemben beavatkozó sarkalatos törvényeit. Ugyanakkor a többségi karakterű, de vegyes választási rendszer és a magas intézményes bejutási küszöbök a 2000-es évekre az indokoltnál sokkal jobban zárták be a magyar politikai elit által kínált politikai és személyi alternatívákat, ami már az előző évtizedben elvezetett a pártok felett átívelő, az államot közösen foglyul ejtő, kéz kezét most világának kialakulásához.

Egy új alkotmányozásnak tanulnia kell ezekből a hibákból. Éppen ezért tovább kell erősíteni a Költségvetési Tanács 2010 előtti jogköreit a költségvetési átláthatóság biztosítása területén, meg kell erősíteni a korrupció-ellenes küzdelem intézményeit, és a magyar politikai alrendszer túlzott dominanciáját más alrendszerek kárára intézményes eszközökkel kell korlátozni a 2010 előtti alkotmányos status quo-hoz képest. Erősebb participációs intézményekre van szükség, beleértve a petíciós jog és az actio popularis intézményeit, valamint a vegyes választási rendszer többségi karakterének a 2010 előtti időszakhoz képest megvalósuló érdemi tompítását. Egy vegyes, de a 2010-ig használthoz képest jóval arányosabb rendszer, preferenciális választásra is nyitott elemekkel az Együtt álláspontja szerint nagyobb mértékben szolgálja a politikai közösségünk sokféleségének parlamenti leképeződését. Eltérő megoldásként német mintára szóba jöhet a változó parlamenti létszám mint szabályozó elem beépítése is.

2018 után már nem úgy és nem annyira érvényes a rendszerváltás atyjainak alapítói szándéka az intézményes stabilitásra vonatkozóan, ahogyan az egy előre beláthatatlan demokratikus átalakulási folyamat kezdetén, 1989-90-ben szükséges lehetett.

A választójog területén konkrét véleménykülönbség az EKINT és az Együtt álláspontja között, hogy mi megvédendő, szerzett jognak tekintjük a határon túl élő, Magyarországon állandó lakhellyel nem rendelkező honfitársaink választójogát, így ezt nem javasoljuk elvenni. Az elmúlt évek európai jogfejlődése és az illetékes bírósági ítéletek is azt mutatják, hogy a transznacionális közösségek, például az Európai Unió megerősödése óta az európai demokratikus államok politikai közösségén belül is nagyobb lett a nyitottság a határokon túl élő állampolgárok szavazati jogának biztosítása ügyében.

Az Együtt e jogterületen sokkal nagyobb hangsúlyt helyez a konkrét választási befolyás érvényesítésének teljesen más választás-jogi formájára. Elfogadhatatlannak és túlzónak tartjuk a választási rendszer arányos ágához kapcsolását a határon túli, állandó lakhellyel nem rendelkező polgárok szavazatának. Ezzel szemben jó megoldásnak tartjuk a határon túli speciális választókerületek jogintézményének meghonosítását, egy, a választási rendszer egészének átalakításából következően valamivel nagyobb, egykamaras parlamenten belül. Különösen fontosnak tartjuk azonban a jogegyenlőséget jelenleg sértő szavazási megoldások felszámolását a külföldön élő, dolgozó, de magyarországi lakcímüket fel nem számoló honfitársaink ügyében. Elvi alapon is csak olyan választási rendszert tud az Együtt elfogadni, amelyben a londoni vendégmunkás magyarnak ugyanolyan módon van joga szavazni, ahogyan a szomszédjában már fél évszázada ugyanott élő '56-os, friss kettősállampolgár magyarnak.

A választási rendszert illetően végezetül egyetértünk a választókerületek kialakításának pártpolitikától történő függetlenítésével, és ezzel párhuzamosan felvetjük a szavategyenlőség elvének érvényesülése szempontjából a győzteskompenzáció rendszerének eltörlését.

Tisztelt Kezdeményezők!

Egy új alkotmány megváltoztathatóságának nehezítése tárgyában egyetértünk önökkel abban, hogy tanulni kell az elmúlt évek hibáiból. Számos, nemzetközileg bevett jogintézmény létezik arra, hogy a politikai széljárás változékonysága ne tudja befolyásolni az alkotmányos alapszerkezetet.

Ebben a 2010-et megelőzőhöz képest erősebb garanciákra van szükség.

Ugyanakkor az Együtt álláspontja szerint a negyedik köztársaság alkotmánya szempontjából már a megelőző vitákban időt kell szánni a sarkalatos törvények és általában a minősített, kétharmados többséget igénylő döntések kérdésére is. A rendszerváltás során stabilitási, konszenzuskényszert előidéző elemként tekintettek az alapítók a kétharmados törvényekre.

Ugyanakkor már az előző parlamenti választási rendszer is lehetőséget adott az egypárti kétharmadra, a 2010 utáni pedig szinte csak ezért lett ilyen mértékben többségivé torzítva. Ez ebben a formában megkérdőjelezi a kétharmados, illetve sarkalatos törvények stabilitást erősítő funkcióját. Hiszen az egypárti kétharmad mint konszenzuskényszert eredményező feltétel önellentmondás.

Ezt a helyzetet vagy a szükséges parlamenti szavazattöbbség további növelésével, vagy pedig a többségi karakterű vegyes választási rendszer arányosabbá tételével lehet megoldani.

Ugyanakkor két és fél év tizeddel a demokratikus átalakulás után az Együtt – egyetértve, mások mellett, Jakab Andrással – fel kívánja vetni a kétharmados, illetve sarkalatos törvények megszüntetését is. Egy ilyen helyzetben az alkotmányt és a politikai rendszert alapjaiban érintő kérdéseket csak a kétharmadnál nagyobb, kiemelkedően erős parlamenti többséggel és egyébként

politikai feltételek teljesülése esetén lehetne megváltoztatni, de minden más szakpolitikai kérdés egyszerű többséget igényelne. Legfőbb érünk az, hogy sem a sarkalatos törvények, sem pedig a kétharmados törvények valójában stabilitást nem hoztak.

Tisztelt Kezdeményezők!

Végül itt érkeztünk el az alkotmányos átmenet kérdéséhez, amelynek tárgyában a kelleténél szűkszavúbb az EKINT előterjesztése, így azt javasoljuk, hogy a majdani egyeztetések térjenek ki az alábbiakban vázolt kérdésekre is!

Teljességgel egyetértünk abban, hogy egy új alkotmányt csak akkor szabad megalkotni, ha az a magyar, alkotmányos jobb- és baloldal közös műve lehet. Egy ilyen alaptörvényt különböző jogi technikákkal lehet majd kiemelt politikai legitimitációval utólag megerősíteni.

Ugyanakkor a parlamentben ma még nem mutatta meg magát szuverén, alkotmányos jobboldal Magyarországon, miközben tudjuk, létezik. Vannak ugyan hagyományai és értékei, vannak személyek és csoportok, amelyek közismerten ilyen elveket vallanak, de a Fidesz és politikai környezete mindeddig csak csorbítani és felszámolni tudta a liberális demokráciát Magyarországon.

Mivel a NER-t úgy hozták létre, hogy a személyi függéseken és a sarkalatos törvényeken keresztül egy demokratikusan megválasztott, de kétharmados parlamenti többséggel nem rendelkező, a mai alkotmányos ellenzékéből megalakuló kormány kormányzóképtelen helyzetben találja magát egy esetleges kormányváltás után, így egyszerre kell beszélni az alkotmányosság helyreállításának feladatáról és a kormányzóképeség megerősítésének ügyéről.

Ez utóbbi kérdés ráadásul sokkal gyorsabb intézkedést igénylő, mint a szükségszerűen hosszadalmas alkotmányozási folyamat. És a mai ellenzék pártjainak bármilyen formában is megvalósuló győzelme esetén, többségi választói támogatással a háta mögött az új kormánynak azonnal cselekednie is kell. Kezét azonban érdemben meg fogják kötni a szakpolitikai kérdésekbe is beavatkozó sarkalatos törvények.

Az Együtt álláspontja szerint ebben a kérdésben a választásra készülő pártoknak már előre nyíltan és egyenesen kell fogalmazniuk. Minden titokban tartott, trükkösnek szánt megoldás csak a későbbi politikai rendszer legitimitását fogja rombolni.

Így ha netán a kihívó ellenzék önállóan kétharmados többséggel rendelkezne a következő parlamentben, akkor gyors, konszenzusra törekvő alkotmánymódosítással helyre kell állítani a kormányzóképes helyzetet a sarkalatos törvények béklyójának enyhítésével, és néhány – az új kormány ellenőrzését megerősítő – intézményi változtatást is életbe kell léptetni. Ha ebben akkor nem partner a parlamenti kisebbség, akkor úgy is meg kell tenni, kétharmados többség birtokában. Ezek után – összhangban az EKINT által is kifejtettekkel – elkezdődhet az új alkotmány kidolgozása, csak az alkotmányos politikai irányzatok közös munkájának eredményeként.

Ha a kormányváltó erők csak egyszerű többséggel rendelkeznek, akkor az alkotmányozás szintén kizárólag az alkotmányos jobb- és baloldal, illetve a politikai centrum együttműködésének eredményeként valósulhat meg. Ebben az esetben is el kell szakadni a folyamatosság igényétől, meg kell tagadni a NER-t, ugyanakkor olyan alkotmányt kell kialakítani, amelyet az alkotmányos jobboldal és támogatói is magukénak érezhetnek.

Egy csak egyszerű többséggel rendelkező új parlamenti többségnek törekednie kell parlamenti megállapodásokkal felszámolni a sarkalatos törvények kormányzóképeséget korlátozó helyzetét. Ha erre a jobboldal nem hajlandó, akkor személyes álláspontom szerint jogon kívüli eszközzel, a

folyamatosság megszakításával, hatályon kívül kell léptetni a NER illegitim intézményi megoldásait egy új alkotmányos forradalom révén.

Egy olyan politikai rendszer, amely felszámolta az alkotmányos, liberális demokráciát hazánkban, pusztán jogpozitív érvekkel nem kötheti meg a demokratikus alkotmányt helyreállítani kívánó, többségi választói akaratot maga mögött tudó kormánytöbbséget. A béklyók ezen megtörése kizárólag erősen korlátozott, és a kormányzóképes jogi feltételeit helyreállító lehet. Új, egypárti, egyoldalú alkotmányt semmilyen módon nem szabad elfogadni.

Az alkotmányos jobboldal megteremtése az Együtt álláspontja szerint semmilyen formában nem dolga a mai, sokszínű politikai ellenzéknek. Csak rossz irányt jelent, amikor az egyik oldal a másik számára meg kívánja mondani, hogy milyen legyen. Ezt az Együtt nem kívánja semmilyen formában elkövetni. Ugyanakkor az elfogadás és megérteni akarás kultúrájának erősítésével, egymás létjogosultságának és értékrendi szempontjainak megértésével lehet segíteni ezen a helyzeten. És ebben az Együtt mint e szempontokra és politikai centrumban elhelyezkedőkre figyelő politikai közösség szerepet is kíván vállalni.

Az állam foglyul ejtését azonban fel kell számolni, mert a legitim kormány mozgásterét korlátozná illegitim eszközökkel, és a „haza nem lehet ellenzékben” doktrínáját pedig a majdan megerősödő alkotmányos jobboldallal együtt kell kiírtani az alkotmány szövegéből.

Tisztelt Kezdeményezők!

Az Együtt erősen hisz abban, hogy az alkotmányos demokráciát helyre lehet állítani és meg lehet erősíteni Magyarországon.

Hiszünk abban, hogy ehhez lehetséges többségi választói támogatást szerezni, és valljuk azt is, hogy a magyar jobboldalnak is az lesz a politikai érdeke Orbán Viktor bukása után, hogy a teljes magyar politikai közösség hátra hagyja a hideg polghárháború békétlenséget hozó, a szegénységet és kiszolgáltatottságot növelő, a polgári gyarapodást megszüntető évtizedeit.

Ugyanakkor a választóknak felelősséggel tartozunk abban is, hogy kormányzóképtelen helyzet tartós megvalósulásában nem lehetünk senkinek a partnerei.

Van annyira erős a magyar politikai közösség, kell tudunk hinni abban, hogy közös gyarapodás és béke csak alkotmányos, liberális demokráciában lehetséges Magyarországon, és az Együtt mindenkivel együtt fog működni ennek megteremtése érdekében!

Tisztelettel:

Szigetvári Viktor, elnök, Együtt
az Együtt Országos Elnöksége nevében